

استیفاء در قانون مدنی

مؤلف:

دکتر سید باقر سید حسینیان

موسسه انتشاراتی آفتاب گیتی

سرشناسه	: سیدحسینیان، سیدباقر، ۱۳۶۰-
عنوان قراردادی	: ایران، قوانین و احکام
	: Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: استیفاء در قانون مدنی / نگارش سیدباقر سیدحسینیان.
مشخصات نشر	: تهران: آفتاب گیتی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۷ ص.
شابک	: 450000 ریال ۶-۰۳۶-۲۴۵-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: استیفاء ناروا -- ایران
موضوع	: Unwarranted vindication -- Iran
موضوع	: استیفاء ناروا
موضوع	: Unwarranted vindication
رده بندی کنگره	: ۸۵۴KMH
رده بندی دیویی	: ۵۵۰۲۹/۳۴۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۸۸۰۴۲

موسسه انتشاراتی آفتاب گیتی

عنوان: استیفاء در قانون مدنی

مؤلف: سید باقر سید حسینیان

ویرایش: شورای بررسی موسسه انتشاراتی آفتاب گیتی

نشر و پخش: موسسه انتشاراتی آفتاب گیتی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: پاسارگاد

قیمت: ۴۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۶-۰۳۶-۲۴۵-۶۲۲-۹۷۸

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
۱۶	 الف - پیشینه تاریخی
۲۴	 نتیجه
۲۵	 (ب) منابع اقتباس
۳۱	 فصل اول
۳۱	 استیفاء از عمل شخص
۳۲	 بخش نخست - کلیات
۳۲	 گفتار اول - تعاریف و تهدید موضوع
۳۹	 گفتار دوم - ماهیت استیفاء
۴۷	 گفتار سوم - مبانی فقهی و قانونی
۷۱	 بخش دوم: شرایط و آثار
۷۱	 گفتار اول - روابط طرفین
۷۸	 گفتار دوم - شرایط مربوط به امر و عمل
۸۸	 گفتار سوم - آثار
۹۷	 فصل دوم
۹۷	 استیفاء از مال غیر
۹۸	 بخش نخست - کلیات
۹۸	 گفتار اول - تعاریف
۹۸	 گفتار دوم - کلیات

۱۰۰	بخش دوم - مبانی فقهی و قانونی
۱۰۰	گفتار اول - مبانی فقهی
۱۱۱	گفتار دوم - مبانی قانونی (ماده ۲۳۷)
۱۱۲	بخش سوم: شرایط و احکام و آثار
۱۱۳	گفتار اول - شرایط تحقق استیفاء از اموال دیگری
۱۳۲	گفتار دوم - احکام استیفاء در اموال دیگری
۱۳۸	گفتار سوم - آثار استیفاء از اموال دیگری
۱۵۰	گفتار چهارم - فروض قابل بررسی در استیفاء
۱۵۴	گفتار پنجم - نحوه اثبات حق و صدور حکم
۱۶۳	منابع و مأخذ

مقدمه

مبحث استیفاء در جلد اول قانون مدنی آقای دکتر حسن امامی در کتاب «ضمان قهری» آمده است و به معنی بهره‌مند شدن کسی از عمل دیگری یا منفعت بردن از مال غیر می باشد که مواد ۳۳۶ و ۳۳۷ قانون مدنی به آن مبحث اختصاص دارد.

ماده ۳۳۶- «هر گاه کسی بر حسب امر دیگری اقدام به عملی نماید که عرفاً برای آن عمل اجرتی بوده یا آن شخص عادتاً مهبای آن عمل باشد عامل مستحق اجرت عمل خود خواهد بود مگر اینکه معلوم شود قصد تبرع داشته است.»

ماده ۳۳۷- «هر گاه کسی بر حسب اذن صریح یا ضمنی از مال غیر استیفاء منفعت کند صاحب مال مستحق اجرت المثل خواهد بود مگر اینکه معلوم شود اذن در انتفاع مجانی بوده است.»

این مواد که از منابع فقهی گرفته شده است در فقه گسترده‌ای وسیع تر از مواد پیش بینی شده در قانون دارد و با عناوینی نظیر «منع اکل مال به باطل، ضمان ید، ضمان امر، امر معاملی، ضمان مقبوض به عقد فاسد، قاعده احترام» مورد بحث قرار گرفته است.

در حقوق رم و حقوق غرب استیفاء را تحت عنوان «دارا شدن غیر عادلانه» طبقه بندی نموده و گفته‌اند: «این طبیعتاً غیر منصفانه است که کسی از طریق زیان دیگری دارا شود.»^۱

بنابراین عناوین فرعی دیگر را مثل «ایفای ناروا» و «اداره مال غیر» و «استفاده بلاجهت» را نیز شامل می شود.

«از نظر حقوقی مبنای واقعی استیفاء اجرای عدالت و احترام به عرف و نیازهای عمومی است یعنی در هر کجا که شخص از مال یا کار دیگری استفاده می کند و قرار دادی باعث ایجاد دینی برای استفاده کننده نمی شود و کار او نیز زیر عنوان غضب و اتلاف و تسبیب قرار نمی گیرد، قانونگذار استفاده کننده را ملزم به پرداخت اجرت المثل می کند.»^۱

در روزگارانی که روابط اقتصادی در جوامع بشری چنین گسترش و وسعتی نداشت و فعالیت‌های اقتصادی محدود بود و افراد حقوق خصوصی منحصرأ اعمال اقتصادی و بازرگانی را انجام می دادند و در موارد حل و فصل دعاوی و اختلاف، فقط اشخاص حقوق خصوصی بودند که در مقابل هم قرار می گرفتند تعبیر و تفسیر این مواد در حدی که در کتب فقهی و نوشته‌های علمای حقوق بیان شده است، تکافوی نیاز جامعه را می کرد، اما با تشکیل دولتها و دخالت و مشارکت آنها در امور بازرگانی و توسعه روز افزون روابط اقتصادی و تجاری بین دول، همه از عواملی بودند که سبب گشودن درهای کشورها به روی کشورهای دیگر شدند و در نتیجه تردد وسایل نقلیه هوایی و دریایی و زمینی کشوری در داخل کشورهای دیگر فراهم آمد و بهره‌مندی از وسایل و امکانات فنی کشور میهمان را ضرورتاً ایجاب میکند که خود دارای آثار و احکام حقوقی خواهد بود که نیاز به بحث و استنتاج دارد.

پیشرفت تکنولوژی و ماشین آلات صنعتی هر چه بیشتر نیاز جامعه بین المللی را به تعاون و همکاری با یکدیگر تشدید می کرد به طوری که مثلاً هواپیمایی از خطوط هوایی کشور با مسافر و کالا به فرودگاه کشوری دیگر وارد می شود، و طبق عرف بین المللی از خدمات و سرویس کشور میزبان بهره‌مند می شود، و چه بسا بین خطوط هوایی کشور میزبان و هواپیمایی میهمان قرارداد الزام آوری منعقد نشده باشد یا مستفید، از قیمت سرویسهای انجام شده نیز بی اطلاع باشد.